

CONTESTED FUTURES

V 2.poglavju smo raziskali dva pojma-globalizacija (objektivni procesi integracije po celem svetu) in globalnost (subjektivno zavedanje življenja v »enem svetu« z visoko stopnjo skupne samostojnosti). Njun razvoj in razpon nas navda z negotovostjo.

JE GLOBALIZACIJA NOVA IN KOLIKO JE RAZŠIRJENA?

Eden najbolj kritičnih argumentov s strani skeptikov v zadnjem času je ta, da globalizacija ni nič novega. Vsekakor mednarodni trg ni novost. Ko je Britanija bila vodilna ekonomska sila večino 19.stoletja, se je britanski uvoz surovin med letoma 1800 in 1875 povečal 20-kratno. Razvoj komercialnih parnikov,okrog leta 1850, skupaj s telegrafom, je skokovito preobrazil tržne priložnosti v zadnjih desetletjih 19.stoletja z omejevanjem prejšnjih omejevanj stroškov in tveganja, ki je v ljudeh prebudil razna gibanja ipd. Toda odkar je tekmovanje postalo obvezen del kapitalizma, se VB in drugi industrijski tekmeči – ZDA, Nemčija, Francija in še nekateri – čedalje bolj trudijo spraviti svoje končne izdelke v čim večji meri na svetovni trg.

Te države prav tako rabijo osnovne zaloge hrane, surovin in goriva za svoj domači trg. Ta potreba po surovinah jih pripelje do kolonizacije in nove svetovne dimenzije, kjer se vsaka država trudi za vzpostavitev monopola. Posledica vsega tega je vzpon gospodarstva že pred začetkom prve svetovne vojne leta 1914.

Podobno se je zgodilo z transnacionalnim dotokom kapitala. Tuji neposredni vlagatelji (FDI) so se z vzpostavitvijo domačih podjetij močno razširili od leta 1870. FDI so odigrali pomembno vlogo v investicijah, saj se ti v primeru finančnega zvišanja ni splačalo vlagati v domače gospodarstvo, pač pa si denar vložil v FDI. Do leta 1913 je bil sicer delež FDI geografsko razpršen z britansko večino po zaslugi kolonij.

Ključna teza, ki so jo skeptiki s tem želeli povedati je, da gospodarska globalizacija za svet ne pomeni nič novega. Kljub temu obstaja kar nekaj dvomov, če je bilo svetovno gospodarstvo tako odprto in povezano pred 1.svetovno vojno, kot je bilo v zadnjih nekaj desetletjih. Predstavljena bodo tudi dejstva, ki pričajo o močni pospešitvi globalizacije od

leta 1982. Upoštevajoč le ekonomsko razsežnost globalizacije, so na voljo naslednje ugotovitve:

1. Veliko več držav je bilo vpletenih v mednarodno trgovanje in to kot glavne zvezde. npr. Med VB in Nemčijo je steklo več kot polovico svetovne trgovine leta 1913.
2. Po Dicknu, v prvi četrtini 20.stoletja je le 8 držav proizvedlo kar 95% vseh proizvodov, do leta 1986 pa je število držav s takim skupnim deležem naraslo že na 25.
3. Podobno bi lahko pred prvo svetovno vojno preštel število držav, ki so bili opazni prekomorski izvozniki, že na prste ene roke. VB je proizvedla kar 45% svetovne celote, tudi če zraven štejemo FDI.
4. Prav nasprotno so sedeži TNCjev v mnogo bolj razvitih državah postali pomemben člen med FDI (Italija, Kanada, Danska, Švica). Njihove partnerke v razvijajočem se svetu (Indija, Kitajska, Tajvan, Južna Koreja, Hongkong, Singapur, Brazilija, Argentina, Mehika) so prav tako postale opazen vir kapitalnega dotoka.
5. Tako svetovni trg (od 1950) kot prekomorske naložbe (od 1960) so se dramatično povečale in močno zmanjšale odgovarjajoče količine prejšnjih obdobj.
6. Po Dicknu se je povprečno število povprečnih tovarn preko morja, ki so jih ustanovile največje TNC, med letoma 1965 in 1967 povečalo desetkratno v primerjavi z obdobjem med 1920-1929 in sedemkratno kot v letih po drugi svetovni vojni.
7. Levji delež kapitalskih odhodkov prek FDI pred letom 1914 je bil vložen v lažji izvoz surovin, še posebno prek nekdanjih kolonij. Zelo malo, le 15%, je bilo na poti neposredno v tovarne, večino teh je bilo postavljenih v Evropi, Ameriki, Rusiji in VB kolonijah.
8. Delež, namenjen javnim službam (bankam, zavarovalnicam, trgovinam), se je prav tako močno zvišal s 15 odstotkov v letu 1914 na 47 odstotkov do leta 1988. Ta velik napredek je prispeval k vstopu tovarniških proizvodov na trg.
9. Mnoge primerjave so spregledale, da se je trgovanje(uvoz/izvoz) posamezne države povezovalo z FDI, kar je prineslo neprepoznavne spremembe. Dobra stran priznanja obstoja uvoza/izvoza s strani držav je bila, da je to za seboj prineslo čezmejna gibanja produktov tujih in domačih TNCjev. (duty free?)

Zadnje meritve globalizacije

Je sploh možno sistemsko meriti spremembe in obseg globalizacije? To je bil izziv za dva raziskovalca Warwiške univerze, ki sta najprej razdelila oblike globalizacije na tri vidike: ekonomski, sociološki in politični. Nato sta pobrskala po ustreznih raziskavah in prišla do sledeče delitve:

1. Ekonomska globalizacija je bila merjena s štirimi spremenljivkami

- trgovanje (izvoz plus uvoz dobrin in storitev izraženo kot delež BDP)
- FDI (pritoki plus odtoki kot delež BDP)
- portfolio investment? (pritoki plus odtoki kot delež BDP)
- prihodek (vsota prečkanja meje kot delež BDP)

2. Sociološka globalizacija vsebuje dva elementa:

- spremenljivke »ljudje«

delež tujcev (kot delež iz celotne državne populacije)

pritok tujcev (tudi kot delež celotne populacije)

delavci v tujini (z denarnimi nakazili iz domovine)

turisti

- spremenljivke »ideje«

telefonski klici, uporabniki interneta, filmi (število uvoženih in izvoženih)

knjige/časopisi (uvoz/izvoz)

pošta (število mednarodnih pisem na prebivalca)

3. Politična globalizacija

- veleposlaništva (število tujih veleposlaništev v državi)
- misije ZN (število mirovnih misij ZN, pri katerih država sodeluje)
- organizacije (število članstev v mednarodnih organizacijah)

Seveda statistika ni vse. Obstajajo določene aktivnosti, ki jih je težko izmeriti, ali niso vključene zaradi svojih raztresenih podatkov.

Glavni poudarki raziskave so recimo: svet se je 2.2 - kratno globaliziral v zadnjih letih, ekonomska in politična globalizacija sta se malo povečala (25-40%) v primerjavi s povečanjem sociološke globalizacije (380%) v primerjavi z 80imi leti.

Ko vidimo tako povečanje globalizacije, lahko le pritrdimo na naše vprašanje, ali je globalizacija nov in razširjajoč fenomen, ne glede na mišljenja skeptikov.

MORALNI IN POLITIČNI POLOŽAJI NA GLOBALIZACIJO

Očitno so množične spremembe, skupaj s prej omenjenimi različnimi procesi globalizacije, ustvarile različne odgovore ljudi in organizacij. Ti odgovori vzbujajo tekmovalnost in so del političnih in ideoloških položajev. Tako lahko razdelimo globalizacijo na štiri položaje(oz.tipe stališč o globalizaciji).

Podporniki

Podporniki trenutnih oblik globalizacije prihajajo iz TNC in drugih, ki neposredno pridobivajo iz odprtih gospodarstev.«Drugi» vključujejo visoko usposobljene čezdržavne migrante, ki so sposobni izboriti višje plače in boljše delovne pogoje z jemanjem sveta kot eno samo veliko delavsko borzo. Svetovna Banka in WTO sta le dve telesi, ki reklamirata prost pretok delavcev in odprto globalno kapitalistično gospodarstvo. Tudi banke, zavarovalnice ter naložbena podjetja so na boljšem z odprtjem mej, saj povečujejo dobiček z globalno prodajo svojih uslug. Na družbenem nivoju najbrž obstaja dogovor, da so študentska pretočnost, globalna delitev znastvenih podatkov ter oddajanje filmov, DVDjev, knjig in časopisov, »dobra stvar«. Podobno pozitiven pogled povezujemo z internetom in možnostmi blogginga (pisanja spletnega dnevnika), ki so privedli do demokratizacije in internacionalizacije idej in informacij. Na političnem nivoju bi podporniki globalizacije prav tako lahko bili pripravljene podpreti vmešavanja držav velesil vsiliti njim primerne načine vladanja in varovanje človekovih pravic.

Detraktorji

(op.: to detract - odtegniti)

Detraktorji merijo k preobrnitvi globalizacije v želji najraje vrniti svet v stanje, ko so vse države imele popolno kontrolo nad ekonomsko in politično usodo svojih državljanov. Pripadniki te skupine so levo usmerjene skupine, ki so nasprotnice kapitalizma in bi rade vnesle nekakšno vrsto kolektiviziranega socialističnega gospodarstvenega življenja na državni nivo, strogo ločeno od globalnih finančnih pritokov. Prav tako so vključeni desno usmerjeni nacionalisti in verski zanesenjaki, ki želijo zaščititi lokalne trge, posle in službe pred mednarodno konkurenco in kapitalističnimi gibanji ali »tujimi« verami. Tako levičarji kot desničarji so sumničavi glede odprtja mej, rasti globalnih vlad in dajanja večje moči ZN in njihovim »podružnicam«. Oboji bi prav tako radi pričarali romantično in ideološko preteklost. S sociološkega in političnega nivoja je povečana povezanost z

nenacionalisti prikazana kot grožnja nacionalnim kulturam in družbeni koheziji, zato skušajo detraktorji ostati goreče proti imigracijam, torej proti selitvam.

Preoblikovalci (reformers)

Preoblikovalci vidijo globalizacijo kot možno prednost, ker lahko zagotavlja tehnološke pomene za ohranjanje večje povezanosti med različnimi ljudmi in prinaša blagostanje mnogim posameznikom, vendar poudarjajo, da bodo ostale samo možnosti, če ne bo globalni kapitalizem civiliziran ali preoblikovan. Torej zahtevajo bolj poštene ekonomske organizacije in pravila, ki bi bila bolj naklonjena širjenju prednosti ekonomskega razvoja manj naprednim. Politično zahtevajo mnogo večjo udeležbo navadnih ljudi v ključnih globalnih poslovanjih na državnem in globalnem nivoju in v ostalih spoštovanih tem, kot so tehnološki napredek, pošten trg, odpisani dolgovi, nadzori mednarodnega poslovanja ter zastopanje v mednarodnih organizacijah. Prav tako bi več kot očitno radi večjo okoljsko zaščito, povečano in bolj demokratično globalno vlado ter mednarodni sistem za ukvarjanje s človekovimi pravicami. Za razliko od podpornikov bi želeli, da ZN postane samostojno telo s pooblastilom do človekoljubnega vmešavanja v dobro človekovih pravic.

Izstopajoči (outsiders)

Izstopajoči vidijo globalizacijo kot priložnost za samosvoj pristop. Želijo priti do svojih pooblastil, ki bi se izvajala neodvisno od vlad, mednarodnih organizacij in TNCjev. Take skupine ali posamezniki skušajo delovati čimveč na lokalnem in imajo verjetno raje samozadostno gospodarstvo, pridobljeno iz organske pridelave na manjšem področju. Značajsko, izstopajoči zavračajo novosti, kot so GM foods, so strogo predani bolj preprostemu, manj potrošniško naravnemu načinu življenja in nasprotujejo moči TNCjev in močnih vlad. Ko so udeleženi v protestih ali večjih družbenih gibanjih, skušajo prodreti z opaznimi aktivnostmi z močno ključno temo z namenom pridobiti ljudi iz vseh vrst oblasti. Anarhisti in »zeleno« predani se močno poistovečajo z globalnimi outsiderji (izstopajočimi).

Vendar taka delitev ni popolna. Kljub temu se ponuja ugotovitev, da družbeni igralci niso le preprosti dobrotniki, žrtve tornada globalizacije, ki piha vse okrog po svetu. Kot bomo še videli, je zelo pomembna tudi povezava posameznih ljudi.

GLOBALNA IZKLJUČENOST IN VKLJUČENOST

Na tem mestu se sprašujemo, če obstaja kakšna logična povezava, ki bi razložila zakaj rastejo družbene izključitve, zakaj so nekateri odrinjeni na rob obstoja in zakaj spet drugi pridobijo le malo ekonomskega razvoja.

Da preidemo k stvari, je torej naša domneva, da se družbena izključenost pojavi, ko je izpostavljena novoliberalna ekonomska praksa, ki pridobi prednost pred obliko političnega vladanja in družbenega obnašanja. Bolj preprosto povedano, svobodni trg ni ne etična dobrina ne praktična rešitev neenakosti ali obrobja, če ni istočasno kakšne družbene spremembe ali če se pusti diktatorskim, neučinkovitim, skorumpiranim oblikam politike nadaljevati svoje delo.

Poglejmo na primeru Rusije. Na eni strani imamo neoliberalno gospodarstvo, ki že vsaj desetletje razdvaja družbo, na drugi strani pa nekateri tudi pridobivajo na ta način.

Namesto v komunistične trgovske centre (GUM), bogata elita tako obiskuje Petrovskijev prehod v Moskvi, kjer najdejo take butike, ki prodajajo znamke, kot so Moschino, Marina Rinaldi, Max Mara, La Perla, Nina Ricci, Bosco Women, Bosco Men,... Kljub temu so nekateri drugi podatki nove Rusije manj impresivni. Brez zaščite bivše SZ je povprečna življenjska doba moškim padla na 58 let, stopnja samomorilnosti se je v prvih 10 letih po razpadu SZ povečala za 60%, prebivalstvo pa vztrajno pada. Še leta 1991 je bilo število pri 148 milijonih, leta 2030 pa bo Rusov le še 130 milijonov.

Polanyi je napisal, da prosti trg ni nikoli ni imel začrtane poti po svoje.

Na nacionalnem nivoju tako lahko bolje razumemo dane davke kmetom v ZDA ali takse naftnim mogotcem v Ameriki.

Kot v primeru liberalizma 19.stoletja ter neoliberalizma 20.stoletja splošno gledano pojem »ekonomska globalizacija« ni nastal zaradi skrivnostnih vplivov prostega trga temveč, ker so se tako za to odločili ključni družbeni in politični veljaki.

Družbena izključenost je le dejavnik, ki je bil prenešen po vseh udeleženi silah in logiki. Na splošno, Munck trdi, da lahko družbeno izključenost poenotimo z globalno deprivacijo, obrobnostjo in nenakostjo zaradi treh razlogov:

- globalizacija je prinesla vse pod nihanje kapitalističnih tržnih odnosov

- Sever in Jug sta ponotranjena, z Jugom (z revnimi imigranti in domačini) v urbanih četrtih bogatih držav, in Severom odkritim v finančnih centrih in zaprtih skupnostih na Jugu.
- Neoliberalizem je razširil ideologijo samokontroliranega trga na vse družbe (tudi, recimo, sicer komunistične, kot je Kitajska)

Iz trditev Polanyija je jasno sklepati, da neoliberalizem ni preprosto padel iz neba in je bil nekako vsiljen. To gibanje je potem doprineslo sledeče dejavnike:

1. Napredne vlade zahtevajo spremembe mednarodnega režima trgovanja(npr. tistih, ki pravijo »pošten, ne prost trg«)
2. Cerkve organizirajo programe za zaščito revnih.
3. Družbena gibanja stremijo k zaščiti olajšav dolgov za revnejše države.
4. Skupine potrošnikov promovirajo potrebe poštenega trga in ekološko prijaznih dobrin, kot tudi dobrin, pridelanih v tovarnah, kjer ohranjajo dobre delavske pogoje.
5. Vlade poživljajo porabo družbenih dobrin
6. Korporacije se javljajo v razne programe »družbene odgovornosti«
7. Delavske / trgovske organizacije ščitijo svoje člane pred izkoriščanjem in pomagajo mednarodnim organizacijam.
8. Organizacije migrantov in delavcev na tem področju se ustvarjajo
9. Globalno gibanje za socialno pravico (pogosto napačno označeno kot »antiglobalizacijsko gibanje«) pritiska z generalnimi reformami na globalni red.
10. Intelektualci in novinarji izpostavljajo pomanjkanje neoliberalizma v teoriji in praksi.

Na kratko rečeno, priča smo neštetim premikom k neoliberalizmu, ki ima vrsto podpornikov in aktivistov in deluje tako na lokalni, kot na nacionalni in globalni ravni. Želi se prikriti morebitno družbeno izključenost, kar je in bo še naprej težko.

KULTURNA GLOBALIZACIJA: UNIFORMIRANOST ALI KREOLIZACIJA

Dosedaj smo razblabljali o trenutnih oblikah globalizacije in njihovem stremjenju k neenakosti in neenotnosti, vendar da se lahko delovanje ublaži. Na kulturni ravni, dominantne oblike globalizacije ne stremijo tako k neenotnosti kot pa bolj, po nekaterih predvidevanjih, k razmeram čiste enoličnosti.

Sachs je nekoliko dramatično zapisal, da je »homogenizacija sveta v polnem znanju. Globalna monokultura se razširja kot naftni madež po celem planetu.« Kakšna so sredstva te domnevne globalne monokulture in se tam kulturna enakost družbenih in političnih gibanj odraža kot tekmovalna sila?

Še do nedavno je bil zahodni vpliv tisti, ki je prevzemal moč za univerzalizacijo v svetu, kjer je kot napredek bila mišljena večja humanost in mednarodni mir v povezavi z širitvijo znanosti, vzpostavitvijo enotnega svetovnega trga in napredovanjem materialnih dobrin.

Barber se boji, da bo t.i.«McWorld» tržni sistem privedel po poenostavitve kulturnih in potrošnih navad. Po njegovem naj bi TNCji zvišali pričakovanja potrošnikov z oglaševanjem in jih prepričali, da nakup njihovih izdelkov prinaša boljše življenje z novimi priložnostmi in svobodo. To je današnji »McWorld« z še nekaterimi res uveljavljenimi znamkami, kot npr. Levi's kavbojke, Coca-Cola, trenirke Reebok, veriga hitre prehrane, na čelu z McDonald'som...ki so danes celo želja ljudi v revnih četrtih in predelih mest povsod po svetu.

GLOBAL THINKERS: **Martin Albrow**

Modernizem in njegova predvidevanja – materialen napredek voden s strani države in zasledovan s pomočjo znanosti in racionalne organizacije – so dvesto let prevladovala v naših življenjih. Albrow pa prav tako kot Beck trdi, da je iskanje modernizma sprostito svetovne sile, ki nas postavljajo v popolnoma drugačno situacijo.

- okoljske omejitve pri ekonomskem razvoju
- širjenje orožja, ki je prenevarno za uporabo
- globalni sistemi komunikacije, ki preplavljajo lokalno kulturo
- celostna(povezana) globalna ekonomija
- zmeraj bolj reflektivni posamezniki, ki se kritično zavedajo posledic svojih dejanj in dejanj drugih

Posledice teh petih elementov pomenijo, da:

- nacionalna država nič več ne »vsebuje« vseh naših prizadevanj oziroma ne zaseda vse naše pozornosti
- za vse več ljudi svet postaja the okvir omembe, predmet skrbi in stvarnost, ki obvlada našo zavest
- nastaja svetovna (ampak ne še globalna) družba, sestaja iz celote družbenih odnosov, ki neposredno ali posredno vsebujejo dejanja, ki imajo globalen cilj in namen
- skupno začenjamo deliti vrednote in ukrepe, ki so zasnovani, da oblikujejo globalni red

Globalisation liberates human social relations from imprisonment

Globalizacijski procesi so sprožili in prenovili »socialnost« iz njene zaprtosti v umetnih mejah, naloženih s strani družb nacionalnih držav, ki se modernizirajo. Sociologija ustvarjena v obdobju modernosti je prav tako pokopala družbeno s tem, ko je locirala povzročitev v »družbenem sistemu«, v njegovih vlogah in institucijah, ter pustila

človeško bitje izven svojih analiz. Sedaj imajo kvalitete ljudi kot družbena/človeška bitja, priložnost, da prečkajo nacionalne meje in presežejo družbene sisteme.

Understanding everyday global life: sociospheres

Albrow poskrbi tudi za nekaj uporabnih koceptov, ki prikažejo smiselnost globalnega življenja. Za primer, lahko konceptualiziramo celoto razmerij, ki jih vsaka oseba ima v globalnih razmerah – razširjenih po mnogih lokacijah in vodenih skozi virtualna, namišljena in/ali **co-present** razmerja – v smislu sociosfere. Sociosfera vsake osebe pa je tej osebi edinstvena in veliko tistih, ki so v njo vključeni, ni nujno, da se med seboj poznajo. Ta koncept je še posebej uporaben pri analizi globalnega življenja.

Socioscapes

Albrow prevzame Appadurai-jeve koncepte »**of scapes**«. To so razkropljeni deli etničnih, medijskih, tehničnih, finančnih ali etičnih sredstev, ki krožijo po svetu in s pomočjo katerih zgradimo svoja namišljena življenja. Albrow doda idejo »**socioscape**« temu repertoarju. Kjerkoli skupina individualnih sociosfer pride skupaj na določeni lokaciji, dobimo vrsto po vsej verjetnosti nepovezanih tokov družbenega življenja, ki tvori nekaj podobnega kot je »**cavalcade**« (ljudje, ki je jejo v restavraciji, ko tudi vi jeste tam, isti ljudje na koncertu katerega ste se udeležili itd).

Disconnected contiguity

To je še ena od zanimivih možnosti, ki se lahko pojavi z globalizacijo. V tem primeru lahko živimo le nekaj metrov stran od veliko ostalih ljudi – v stanovanjskem bloku in/ali v središču večjega mesta – pa dejansko nikogar od teh ne poznamo osebno. Medtem pa uživamo bolj tesna razmerja preko naših mobilnih telefonov, pisem in interneta z družino in prijatelji, ki so razpršeni okoli po svetu.

CREOLIZATION AND HYBRIDITY

Key concepts:

- **Hybridity:** se v principu nanaša na ustvarjanje dinamičnih mešanih kultur. Kulturni teoretiki so razvili idejo tretjega prostora, evolucija zmešanih kultur, ki izhajajo iz dveh ali več starševskih kultur, pogosto izhajajoč iz kolonialnega(naseljenskega) in domačega para. Z uporabo literature in ostalih kulturnih izrazov, Bhabha doda, da je hibridnost prekršek in s tem iziva avtoriteto, vrednote in predstavništva naseljencev in tako ustvari (zakon) samo-avtoritete in kljubovanja.
- **Creolization:** v jezikoslovju pomeni proces pri katerem je jezik nadpomenske skupine zmešan skupaj z domačim ali z drugim »uvoženim« jezikom in tako tvori nov materin jezik. V zadnjem času pa sociologi in antropologi uporabljajo kreolizacijo v drugem, pomembnejšem smislu, nanašajoč se na vse vrste razvoja z mešanjem kultur, ko pride do interakcije med njimi. Pri kreoliziranju sodelujoči izberejo določene elemente novprišle ali podedovane kulture in jih obdarijo s pomeni, drugačnimi kot so jih imeli v originalni kulturi ter jih potem domiselno združijo, da ustvarijo popolnoma nove vrste, ki zamenjajo prvotne oblike.

